वार्षिक प्रतिवेदन सङ्क्षिप्त २०८१-०८२

INFOGRAPHIC

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

हरिहरभवन, पुल्चोक, ललितपुर

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग स्थापनाको चरणहरू

१ मानव अधिकार सवालको उदय

- दोस्रो विश्व युद्धको अन्त्य संगै संयुक्त राष्ट्र संघको स्थापना
- विश्वव्यापी मानव अधिकारको घोषणापत्र, सन् १९८४
- विभिन्न सन्धि तथा अभिसन्धिको निर्माण
- नागरिक समाज तथा जनसमाजमा मानव अधिकार शब्द प्रति चासो आदी

२ मौलिक हकको व्यवस्था

- वि.स. २०१९ मा जारी संविधानमा मौलिक हकसम्बन्धी व्यवस्था
- नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ मा मौलिकहककौ विस्तार

३ ऐन स्थापनाको पहल

- २०५३ सालमा Private bill को रुपमा राष्ट्रिय सभामा विधेयक पारित भयो ।

४ ऐनको स्थापना

- २०५३ सालमा आयोगको ऐन प्रतिनिधि संसदबाट पारित
- ऐन पारित भएता पनि आयोग स्थापना हुन नसके पछी विभिन्न संघसंस्था तथा नागरिक समाजबाट विरोध
- आयोग स्थापनाको लागि सर्वोच्च अदालतमा रिट दायर पश्चात आयोग स्थापनाको लागि आदेश
- २०५७ जेठ १३ गते राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको गठन भयो ।

५ आयोगलाइ संवैधानिक हैसियत

- नेपालको अन्तरिक संविधान, २०६३ ले संवैधानिक अंगको रुपमा स्थान
- नेपालको संविधान २०७२ मा पनि यस आयोगलाइ संवैधानिक अंगको रुपमा निरन्तरता दिएको छ ।
- GANHRI को रेटिङ्गमा स्थापना काल देखि नै A श्रेणीमा रहदै आएको छ ।

आयोगको संक्षिप्त परिचय

- मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्धनको लागि पेरिस सिद्धान्तअनुसार मानव अधिकार आयोग ऐन २०५३ अन्तर्गत वि.सं. २०५७ साल जेठ १३ गते राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको स्थापना
- मानव अधिकार आयोग ऐन २०५३ द्वारा स्थापित आयोगलाई नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ द्वारा संवैधानिक अङ्गका रूपमा स्तरोन्नति साथै नेपालको मौजुदा संविधानले उक्त व्यवस्थालाई निरन्तरता
- आयोगमा अध्यक्ष र अन्य चार जना सदस्य रहने व्यवस्था
- हाल आयोगमा सात प्रदेश कार्यालय र तीन प्रदेश शाखा कार्यालय केन्द्रीय कार्यालय, अन्तर्गत चार विभाग र १३ महाशाखा
- संविधानको धारा २४८ र २४९ मा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका पदाधिकारी नियुक्ति र कार्यादेश
- आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण र संवर्धन तथा त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनलाई सुनिश्चित गर्नु
- कार्यादेशबमोजिम आयोगले वर्षभरि गरेका कार्यहरू समावेश गरी सम्माननीय राष्ट्रपतिसमक्ष वार्षिक प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्ने दायित्व धारा २९४ मा उल्लेख
- मानव अधिकारसम्बन्धी राष्ट्रिय संस्थाहरूको विश्वव्यापी सञ्जाल (Global Alliance of National Human Rights Institutions-GANHRI) मा हालसम्म क श्रेणीमा रहन सफल

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको सांगठनिक संरचना

आ.व. २०८१-०८२ सम्म कर्मचारीको संख्या

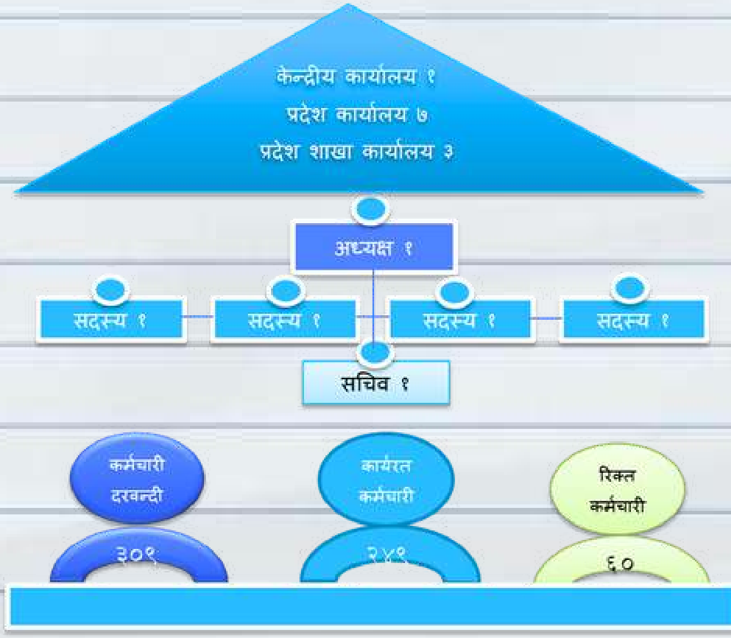

क्र. सं.	पद	जम्मा दरबन्दी	दरबन्दी	करार/ अस्थायी	जम्मा	रिक्त
१	सचिव	१	१	०	१	०
२	सहसचिव	९	९	०	९	०
३	उपसचिव	२०	१९	०	१९	१
४	अधिकृत तृतीय	१०७	१०२	०	१०२	५
५	सहायक प्रथम	५८	२७	२	२९	२९
६	सवारी चालक	३१	२८	०	२८	३
७	कार्यालय सहयोगी/	८३	५६	५	६१	२२
जम्मा		३०९	२४२	७	२४९	६०

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका
पदाधिकारीहरू र सचिव

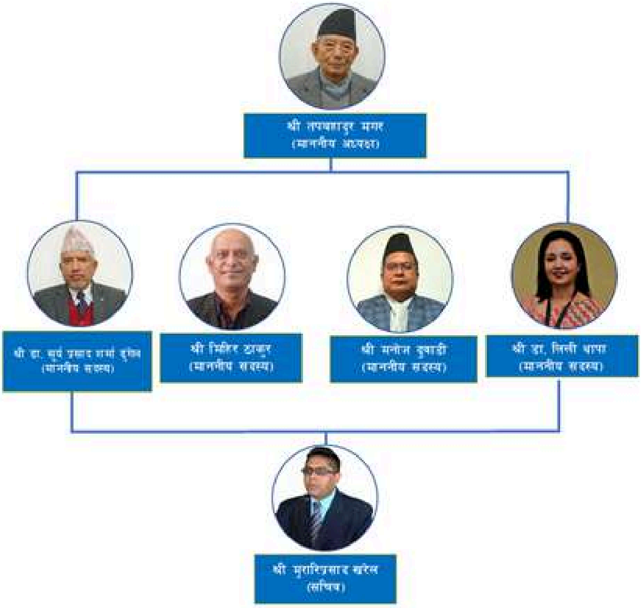

मानव अधिकार संरक्षणसंम्बन्धि कार्यहरू

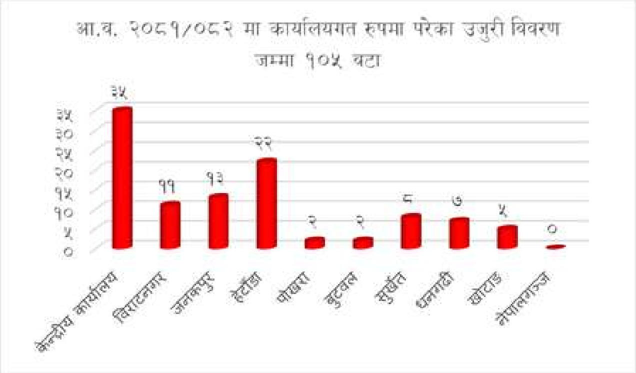
आ.व. २०८१/०८२ मा कार्यालयगत रुपमा परेका उजुरी विवरण
जम्मा १०५ वटा
३५
११
१३
२२
२
२
८
७
५
०
३५
३०
२५
२०
१५
१०
५
०
केन्द्रीय कार्यालय
विराटनगर
जनकपुर
हेटौंडा
पोखरा
बुटवल
सुर्खेत
धनगढी
खोटाङ
नेपालगञ्ज

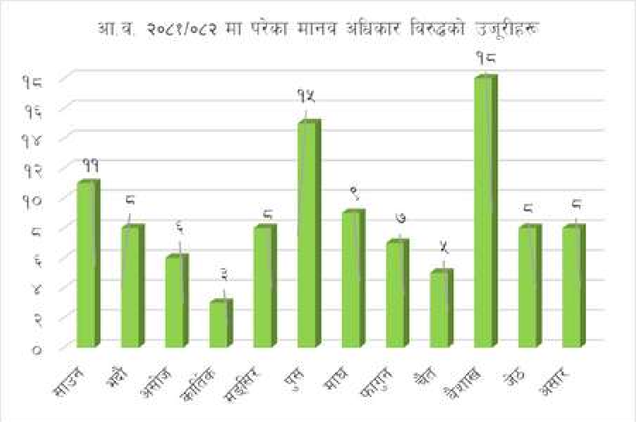
आ.व. २०८१/०८२ मा परेका मानव अधिकार विरुद्धको उजुरीहरू
१८
१८
१६
१५
१४
१२
११
१०
९
८
८
८
८
८
७
६
६
५
४
३
२
०
साउन
भदौ
असोज
कार्तिक
मङ्सिर
पुस
माघ
फागुन
चैत
वैशाख
जेठ
असार

अनुगमन
२२६

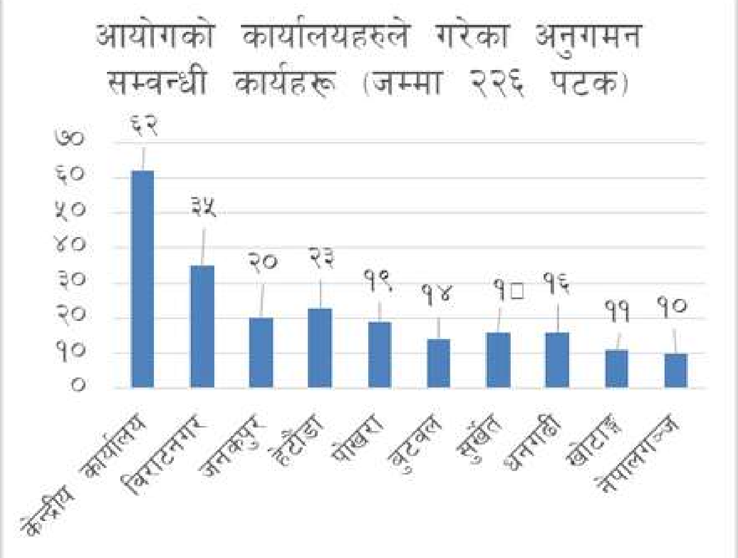

अनुगमनका विषयहरू

- नागरिक तथा राजनीतिक नागरिक अधिकार
- समग्र मानव अधिकार अवस्था, कैदीबन्दीहरूको अधिकार, न्याय-प्रशासन, आदि
- आर्थिक, समााजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारः स्वास्थ्यको अधिकार, वातावरणको अधिकार, उपभोक्ताको अधिकार, प्राकृतिक प्रकोप (बाढी-पहिरो)-बाट विस्थापितहरूको अधिकार, आदि
- ज्येष्ठ नागरिक, महिला, बालबालिका, जातीय विभेद, सिमान्तकृत समुदाय, अल्पसङ्ख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक समुदायको अधिकार, मानव बेचबिखनविरुद्धको अवस्था, आदि ।

अनुसन्धान ६४३

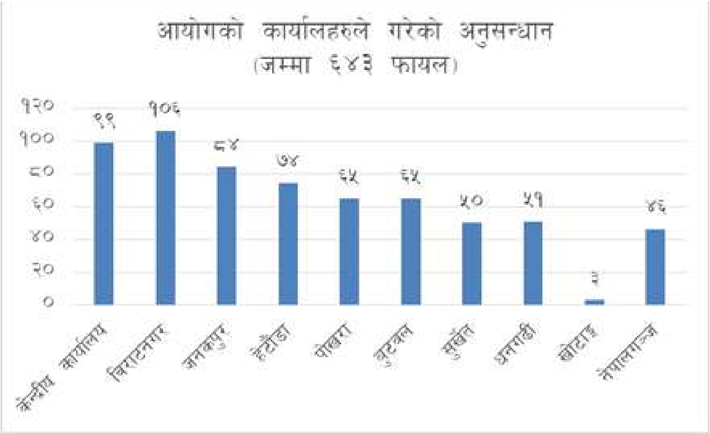

अनुसन्धानका विषयहरू

- नागरिक तथा राजनीतिक नागरिक अधिकार
- जीवनको अधिकार, यातना, बेपत्ता, बलात्कार
- आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारः विस्थापित, पुन:स्थापना, सम्पत्ति लुटपाट, क्षतिपूर्ति,
- महिला अधिकार, बाल अधिकार, जातीय विभेदविरुद्धको अधिकार, आदि

निर्णय/सिफारिस २८०

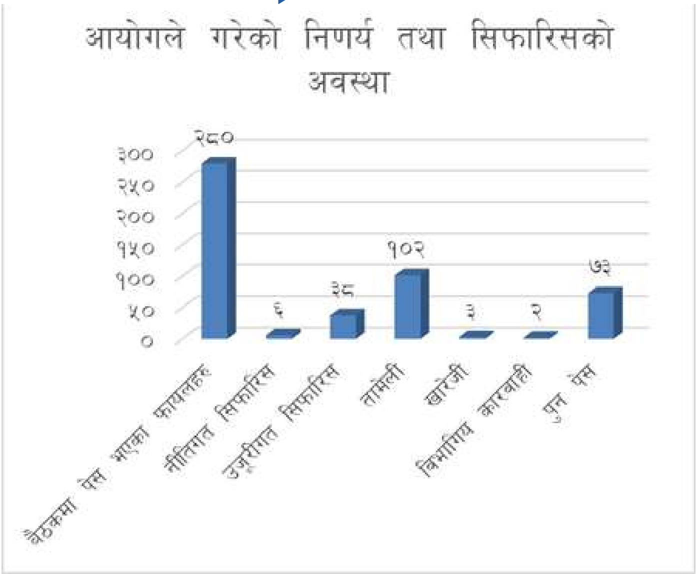

निर्णय तथा सिफारिस गरिएका विषयहरू

- नागरिक तथा राजनीतिक नागरिक अधिकार, न्याय-प्रशासन, अपहरण, आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार, यातना, जातीय विभेद, महिला अधिकार, आदि

निर्णय कार्यान्वयनको अवस्था

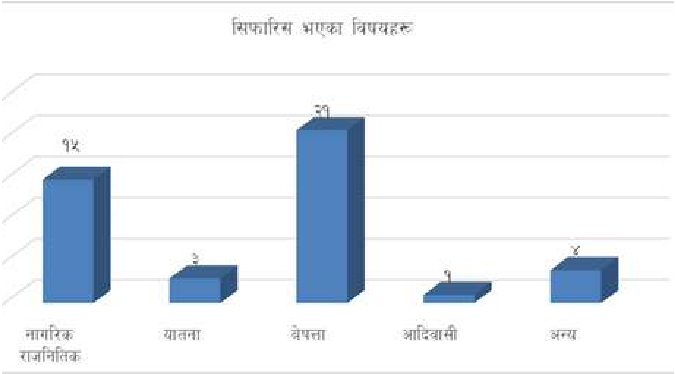

क्षतिपूर्ति रकम सिफारिस
रू. ४७,७२,४८९।-

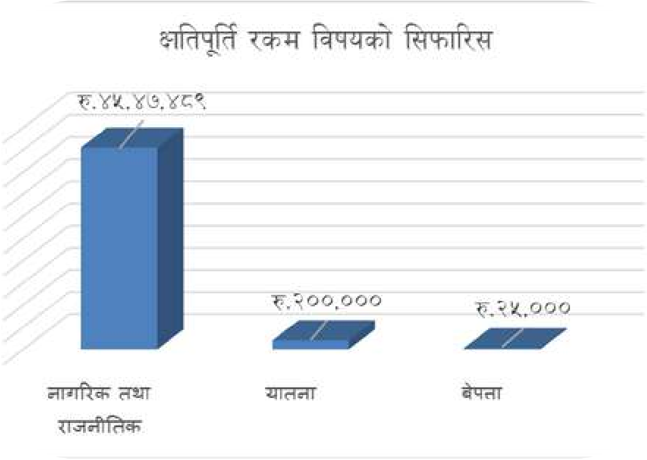

मानव अधिकार संवर्धन १८८९

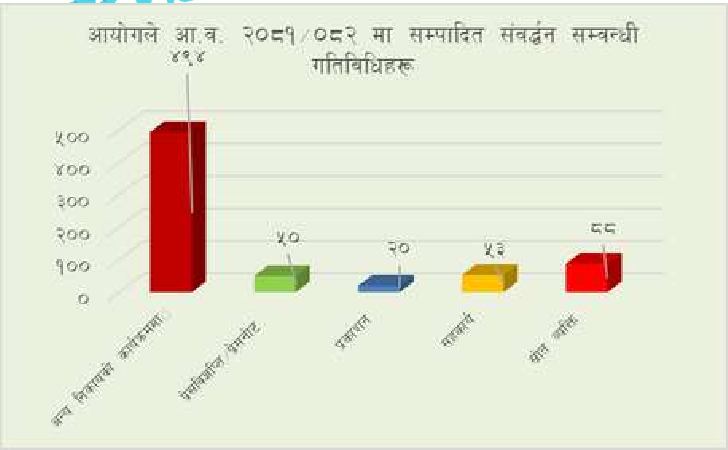

मानव अधिकार संवर्धन सम्वन्धि विषयहरू

- मानव अधिकार रक्षकको अवस्था मानव अधिकारको अवस्था,
- मानव अधिकार र शान्तिसुरक्षा,
- विपद् व्यवस्थापन र मानव अधिकार,
- सङ्क्रमणकालीन न्याय,
- खाद्य अधिकार,
- स्थानीय तहमा विवाद निरूपण,
- नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार, आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार,
- बाल अधिकार,
- महिला अधिकार,
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार,
- दलित,
- अल्पसङ्ख्यकको अधिकार,
- स्वास्थ्य अधिकार,
- ज्येष्ठ नागरिकको अधिकार,
- सामूहिक अधिकार,
- खाद्य अधिकार,
- उपभोक्ताको अधिकार,
- आप्रवासी कामदारको अधिकार,
- लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यक समुदायको अधिकार आदि

उजुरी/परामर्श १०१९

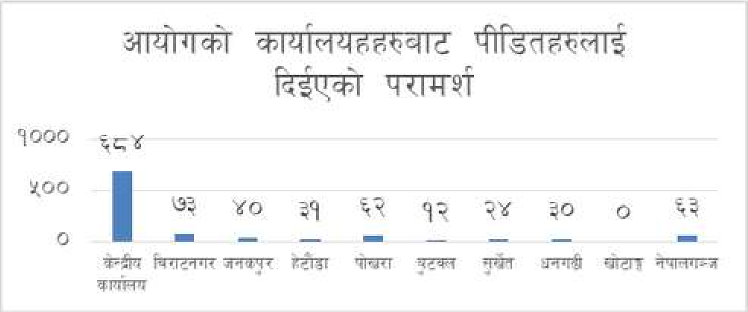

निवेदनमा केन्द्रित रही मनोसामजिक परामर्श, सम्बन्धित न्यायिक तथा अर्धन्यायिक निकायहरूमा उपचार खोज्न सुझाव, उजुरी कारबाही प्रक्रियामा लैजान सहयोग, आदि

आयोगका क्षेत्राधिकारबाहिरका उजुरीहरू

कानुन/तर्जुमा कानुन पुनरावलोकन २/१०

आयोगको नयाँ ऐन निर्माणको लागि यस आ.व.मा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगसम्बन्धी ऐन, २०८१ को मस्यौदा/ मानव बेचबिखन, विशेष गरी महिला र बालबालिकाको बेचबिखनलाई रोक्ने, दबाउने र सजाय गर्ने सम्बन्धी ऐनलाई पुनरावलोकन, आदि

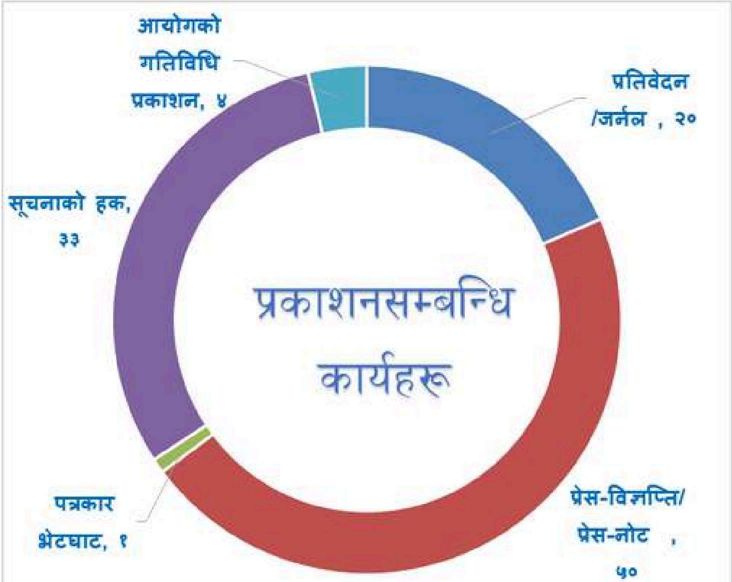
आयोगको गतिविधि प्रकाशन, ४
प्रतिवेदन /जर्नल , २०
सूचनाको हक, ३३
प्रकाशनसम्बन्धि कार्यहरू
पत्रकार भेटघाट, १
प्रेस-विज्ञप्ति/ प्रेस-नोट , ५०

प्रतिवेदन/जर्नल २०

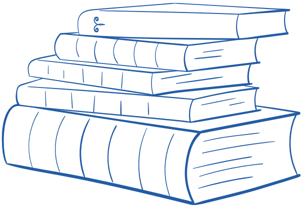

- वार्षिक प्रतिवेदन, मानव अधिकार शोधपत्रिका संवाहक (अङ्क २४ र २५ NepJOL-Nepal Journals Online को रूपमा स्तरोन्नति), प्रदेश कार्यालयका वार्षिक गतिविधि
- एच.आई.भी./एड्स सङ्क्रमित, चेपाङ समुदायको मानव अधिकार, ज्येष्ठ नागरिकसम्बन्धी ऐन, २०६३ को कार्यान्वय अवस्था, आदि

प्रेस-विज्ञप्ति/ प्रेस-नोट
५०

मानव अधिकारका विविध विषयहरू

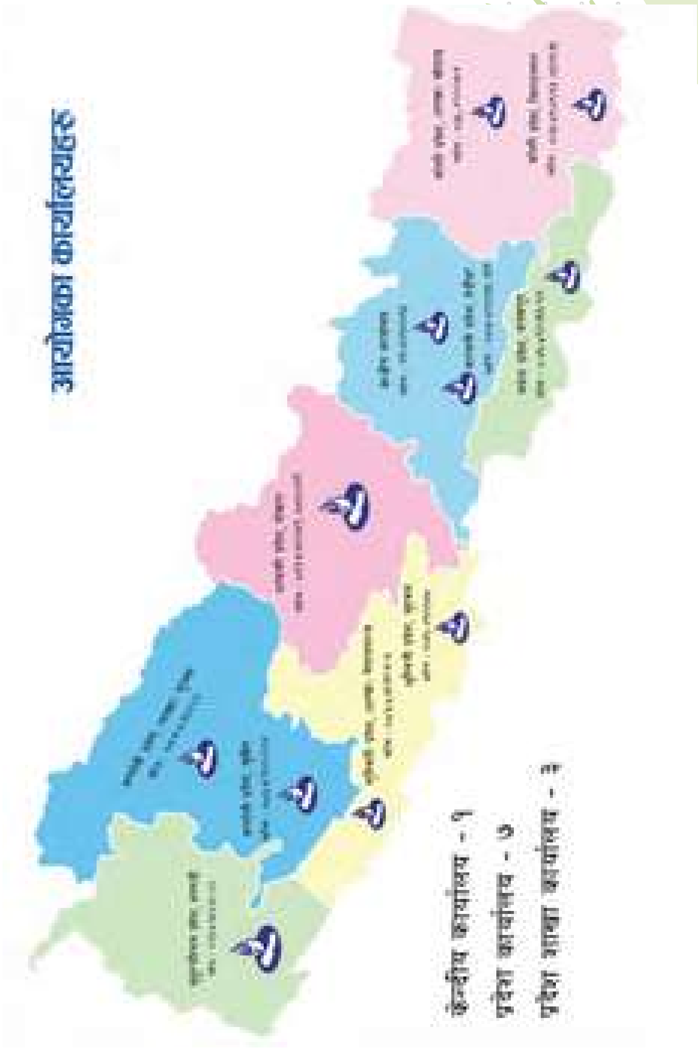

National Human Rights Commission - Nepal
Harihar Bhawan, Pulchowk, Lalitpur, Nepal
G.P.O. Box: : 9182, Kathmandu, Nepal
Telephone : 00977-(0)1-5010015 (Hunting Line)
Audio Notice Board Service No : 1618-01-5010015
Fax : 00977-(0)1-5547973
Email Address : nhrc@nhrcnepal.org